

Bankfokus

2

**109 miljarder
i bankernas
krisfonder**

**Skydda konsumenterna med
centralt bostadsrättsregister**

Fakta om konkurrensen på den svenska bankmarknaden

Analysföretaget Copenhagen Economics
har undersökt hur det förhåller sig

Öka tryggheten för bostadsköpare

■ Marknaden för bostadsrätter har under lång tid vuxit betydligt snabbare än småhusmarknaden. För drygt 20 år sedan stod bostadsrätter för endast en tjugondel av hushållens bolån – i dag är det istället en tredjedel. Under 2000-talet har utlåningen till bostadsrätter tiofaldigats och uppgår nu till över 1 000 miljarder kronor.

Bostadsrättsmarknaden har rört sig snabbt, men skyddet för den enskilda konsumenten har inte följt med i samma tempo. Dagens lagstiftning är i flera delar svag och i vissa fall står konsumenten oskyddad mot bedrägerier eller misstag. Riskerna kan dessutom vältras över på samhället om skuldsättningen blir för hög.

Tre åtgärder som kan medföra ökad trygghet för den som köper en bostadsrätt vore:

1. Inför ett centralt register för bostadsrätter

Införandet av ett centralt register för bostadsrätter skulle öka tryggheten och säkerheten för köparen. Ett centralt register skulle underlätta arbetet med att kontrollera ägarförhållanden, pantsättningar och eventuella förfogandeinskränkningar. Dessutom skulle risken för olika typer av bedrägerier minska betydligt. Ett centralt statligt bostadsrättsregister bör därför skyndsamt utredas så att ett sådant kan införas snarast möjligt.

2. Ange bostadsrättens totalpris

En viktig aspekt vid köp av en bostadsrättslägenhet är att de flesta bostadsrättsföreningar har skulder. Vid en förändring från dagens låga ränteläge får således inte bara bostadsrättsinnehavaren utan även föreningen högre räntekostnader, vilket riskerar att leda till höjda avgifter. Generellt sett är kunskapen om föreningens skuldsättning låg och många bostadsrättsköpare inser inte att de vid köp av en bostadsrättslägenhet i praktiken även tar över lägenhetens andel av föreningens lån.

Ett effektivt sätt att stärka konsumentens ställning är därför att, precis som i Norge, göra det obligatoriskt att i bostadsannonser tydligt ange en bostadsrättslägenhets totalpris, det vill säga summan av det pris som tas ut för bostadsrätten och den andel av föreningens skuld som följer av köpet.

3. Uppmuntra till tryggare räntebindingstider

I samband med att ett hushåll ansöker om bolån gör alla banker en bedömning av deras kreditförmåga genom en så kallad kvar-att-leva-på kalkyl (kalp). Denna kreditprocess är ofta vad som faktiskt begränsar en bolånetagare från att låna den summa den vill. Även om bolånetagaren är beredd att teckna ett bolån med en lång räntebindingstid, exempelvis fem eller tio år, måste personen ändå klara en simulering

av en ränta som är flera gånger så hög som den bundna räntan. Bolånetagarna saknar därmed ett viktigt incitament för att skaffa sig ökad trygghet genom att binda sin ränta.

Riksbankschef Stefan Ingves gick nyligen ut och förordade politiska ingrepp för att fler svenskar ska binda sina bolån. Att lagstifta om en sådan fråga vore ett anmärkningsvärt ingrepp i avtalsrätten och sannolikt något som skulle drabba hushållen. I själva verket räcker det att anpassa kalp-räntan vid kreditbedömning utifrån bindningstid för att både uppnå Riksbankens önskade resultat och för att kreditgivningen ska bli mer rättvis för konsumenten.

Ett bostadsrättsregister, en öppen redovisning av bostadspriser inklusive föreningsskuld samt en kreditprocess anpassad efter ränterisken kan därför bidra positivt på svensk bostadsmarknad. Åtgärder både konsumenterna och samhället vinner på.

Trevlig sommar!

Hans Lindberg
vd, Svenska Bankföreningen

Bankfokus ges ut av Svenska Bankföreningen.

Det publiceras på www.swedishbankers.se i pdf-format och skickas även med e-post till prenumeranter.

Svenska Bankföreningen,
Box 7603, 103 94 Stockholm

08-453 44 00
info@swedishbankers.se
www.swedishbankers.se

Ansvarig utgivare:
Lena Barkman 08-453 44 48

Redaktion:
Bodil Bjerre Sekund 08-453 44 09

Form/produktion: Luxlucid

Omslagsbild: Robert Hilmersson

Svenska **Bankföreningen**
Swedish Bankers' Association

Ambitiösa tidplaner för hållbarhetsarbetet inom EU

I april lanserade EU-kommissionen en handlingsplan för hållbar tillväxt som främst är inriktad på den finansiella sektorns roll. Många olika områden kommer att hanteras inom ramen för planen. Målet är bland annat att hållbarhet ska inkluderas i företagens riskhantering och att transparensen och långsiktigheten ska öka på finansmarknaden.

■ Kommissionens handlingsplan innehåller en lång rad åtgärder, såsom framtagande av ett EU-gemensamt system för klassificering av hållbara aktiviteter samt standarder och märkningar av hållbara finansiella produkter. Kommissionen vill också ställa krav på branschen att informera om hållbarhetsaspekter i samband med finansiell rådgivning.

– Tidplanen är mycket ambitiös, och mycket ska vara klart redan i år. Handlingsplanen kommer att vara central för Bankföreningens arbete med medlemsföretagen i den helt nya Hållbarhetskommittén de närmaste månaderna, säger Agneta Brandimarti, jurist på Bankföreningen.

Europeiska Bankföreningen EBF ska också arbeta med detta och efterfrågar deltagare från banker och bankföreningar till sina arbetsgrupper, för att kunna lämna input till EU-kommissionens arbete med handlingsplanen.

Bankföreningen har även haft möte med Finansinspektionen under våren för att diskutera banksektorns arbete med hållbarhet. Bankföreningen informerade då om branschinitiativet Hållbarhetsöversikt i kreditgivning till företag som lanserades förra året, där bankerna nu har uppdaterat sina dokument hur de beaktar hållbarhet i sin kreditgivning. Mer information finns på Bankföreningens webb.

Allt fler skäl för ett centralt bostadsrättsregister

På 20 år har bostadsrätter gått från att vara en av de mindre vanliga boendeformerna till att utgöra en betydande del av det svenska bostadsbeståndet. Idag finns 1 miljon bostadsrätter. Konsumentskyddet har dock inte hängt med i utvecklingen, med följden att bostadsrättsägare kan komma i kläm.

■ – Konsumentskyddet måste uppdateras snarast. Ett centralt bostadsrättsregister skulle markant öka tryggheten och säkerheten för köparen, och minska risken för kreditbedrägerier. Det skulle både konsumenterna, bankerna och samhället vinna på, säger Johan Hansing, chefsekonom på Bankföreningen.

Marknaden för bostadsrätter har under lång tid vuxit betydligt snabbare än småhusmarknaden. År 1995, för drygt 20 år sedan, stod bostadsrätter för cirka 5 procent av hushållens bolån. Idag är andelen uppe i drygt 30 procent. Av nyproduktionen i Stockholms län står bostadsrätterna för mer än 50 procent av totala antalet bostäder. Andelen av befolkningen som äger en bostadsrätt ökar stadigt.

Som en konsekvens ökar belåningen av bostadsrätter. Svenskarna mer än tiofaldigade sina lån mot pant i bostadsrätter mellan 2001 och 2017, från totalt 93 miljarder kronor till över 1 000 miljarder kronor. Ansvaret för att hålla ordning på pantsättningen ligger hos bostadsrättsföreningen, som oftast drivs av ideella krafter.

– Det gör att kunskaperna ibland brister om hur hanteringen ska gå till. Registren finns i vissa fall bara i

pappersform i en pärm, och noteringarna av pantsättningarna blir ibland fel. Det blir då svårt att få tillförlitlig information om en bostadsrätt är pantsatt och till vem, säger Johan Hansing, chefsekonom på Bankföreningen.

Brister i pantsättningsrutinerna gör att bostadsägare riskerar att drabbas hårt. En felaktig notering av en pantsättning kan leda till att en godtroende förvärvare förlorar sin

bostadsrätt på exekutiv auktion på grund av att en tidigare innehavare, tillika pantsättare, inte betalat sina lån.

Att problemen är omfattande visar en färsk undersökning från Svenska Mäklarsamfundet. Två av tre mäklare får ofta eller ibland felaktiga uppgifter om pantsättning av lägenhet. Var tredje mäklare har varit med om att brister i hanteringen av pantsättning har gjort att kunden riskerat att ta skada, enligt undersökningen.

Medan det för privatägda svenska småhus finns ett väl utvecklat pantregister saknas det för bostadsrätter.

– I förlängningen kan avsaknaden av offentligt register och den osäkerhet det innebär, göra att bankerna

VERKLIGT FALL

I maj 2006 köpte Anna Andersson (fingerat namn) en bostadsrätt i Solna. Sommaren 2015 kontaktades hon av en bank som meddelade att säljaren av bostadsrätten tidigare hade tecknat ett lån hos banken med säkerhet i bostadsrätten, att säljarens lån hade sagts upp på grund av misskötsamhet och att banken nu begärde att ta sin pant i bostadsrätten i anspråk.

Det visade sig att bostadsrättsföreningen inte hade noterat att säljaren pantsatt lägenheten. Senare framkom att säljaren också hade pantsatt bostadsrätten för lån i en annan bank, som också ville ta sin pant i bostadsrätten i anspråk.

Anna Andersson var nära att förlora sin lägenhet. Först tre år senare vann hon i Hovrätten och fick behålla den. Ett centralt bostadsrättsregister hade sannolikt förhindrat händelsen.

Personen på bilden har ingenting med texten att göra.

Foto: iStock.com/ftscap | 23

RIKSBANKEN: PANTER I BOSTADSRÄTTER KRÄVER CENTRALT REGISTER

I sin stabilitetsrapport den 24 maj lyfter Riksbanken fram behovet av ett centralt register för bostadsrättspanter. Förutom att peka på riskerna för enskilda bostadsrättsinnehavare, konstaterar Riksbanken att brister i bostadsrättsföreningarnas pantregister kan leda till problem för handeln med säkerställda obligationer. Detta eftersom krediter mot pant i bostadsrätt ingår i den underliggande säkerhetsmassa som är kopplad till de säkerställda obligationerna. Investerarna måste kunna lita på att panten utgör en säker fordran.

Ett system som säkerställer en hög tillförlitlighet vid pantsättning bidrar således enligt Riksbanken till att bibehålla ett högt förtroende för säkerställda obligationer.

Riksbanken anser sammanfattningsvis att pantsättningen av bostadsrätter bör vara lika tillförlitlig som den för småhus, och att det därför bör införas ett centralt register för bostadsrättspanter.

får ökade kapitalkrav för utlåning till bostadsrätter. Det skulle i sin tur kunna leda till att räntan på lån till bostadsrätter blir högre än på småhuslån, vilket är en återgång till hur det var i början av 2000-talet. Då var räntan på lån till bostadsrätter

generellt 0,5 procent högre än räntan på huslån, säger Johan Hansing.

Skälen är därför starka att införa ett centralt bostadsrättsregister, anser Bankföreningen. Det efterfrågas också av en rad andra organisationer såsom

Lantmäteriet, Konsumentverket, Kronofogden, Riksbanken och mäklarorganisationerna. Regeringens egen utredning om stärkt konsumentskydd på bostadsmarknaden föreslår även den att ett centralt register för bostadsrätter införs.

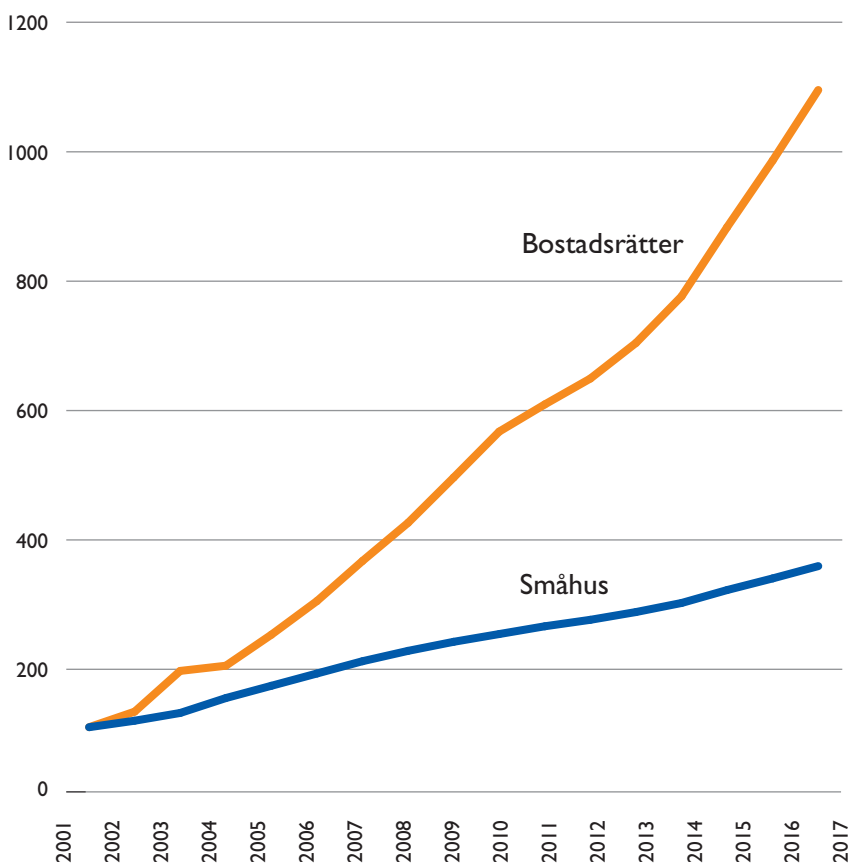
Det finns också andra konsumentskyddsåtgärder som är viktiga för konsumenterna på bostadsrättsmarknaden:

– Bostadsrättsköparna saknar exempelvis ofta insikt i föreningens skuld-sättning. Ett effektivt sätt att stärka konsumentens ställning är att göra det obligatoriskt att i bostadsannonser tydligt ange lägenhetens totalpris, det vill säga priset inklusive lägenhetens andel av föreningens skuld, säger Johan Hansing.

Ett exempel: För en lägenhet som säljs för 2 miljoner kronor och där andelen av föreningens skuld är 500 000 kronor blir totalpriset 2,5 miljoner kronor.

I Norge är det redan obligatoriskt att ange totalpriset.

Utveckling av utlåning till bostadsrätter respektive småhus, indexerat (Källa: SCB)

Marknaden för bostadsrätter har under lång tid vuxit betydligt snabbare än småhusmarknaden. Utlåningen har ökat på motsvarande sätt.

Johan Hansing,
chefsekonom på
Bankföreningen

Italien blickar mot Sverige för att minska kontantberoendet

Leif Trogen, chef för avdelningen för infrastruktur på Bankföreningen, var i april inbjuden att tala vid en konferens i Cernobbio i Italien om hur den minskade kontantanvändningen i Sverige har gått till. Konferensens syfte var att diskutera vad som kan göras för att främja kontantlösa betalningar och modernisera betalsystemet i Italien.

■ I Italien motsvarar värdet på utstående sedlar och mynt 11,6 procent av BNP, bland de högsta i EU. Motsvarande siffra i Sverige är 1,2 procent, vilket i sin tur är lägst i världen bland välutvecklade ekonomier. På konferensen ville deltagarna, som kom både från olika branscher och från myndigheter, höra om hur den svenska utvecklingen har gått till.

– Skiftet bort från kontanter i Sverige har gått väldigt fort. Utvecklingen har drivits främst av kunderna, som allt mer har efterfrågat digitala betalningsätt. Bankerna har i sin tur kunnat möta det genom att ta fram effektiva och säkra digitala betalmedel. Grundläggande i Sverige är också ett starkt förtroende för betalsystemet och samhället i stort, säger Leif Trogen.

På tio år har kontantmängden nästan halverats i Sverige: 2007 var 109 miljarder kronor i omlopp, i mars 2018 var motsvarande siffra 55 miljarder.

Både myndigheter och finansiella aktörer i Italien vill minska kontantberoendet till förmån för elektroniska betalningar, och har bildat samarbetet Cashless Society Community. Leif Trogen fick bland annat frågor om utvecklingen av realtidsbetalningar.

– Genom Swish, bankernas betalningsapp, har realtidsbetalningar blivit en succé i Sverige. Konsumenter kan på ett mycket enkelt sätt skicka betalningar i realtid till släkt och vänner, men också handla hos många e-handelsföretag, mindre företag och föreningar. Behovet av att göra kontantuttag för att kunna

betala har därför minskat kraftigt sedan tjänsten infördes i december 2012.

Frågan hur man tillgodoser konsumenter som inte har anammat den digitala utvecklingen kom också upp.

– Jag berättade om de initiativ som finns i Sverige, till exempel den nya informationssatsningen Oanade möjligheter, som ska hjälpa fler att komma med på det digitala tåget. Vi har också tjänster som brevgiro och möjligheten att ta ut pengar i butiken. Fortfarande har vi också många uttagsautomater, även om de nyttjas allt mindre. Ingen är tvungen att bli kontantlös eller digital.

Konferensen arrangerades av The European House of Ambrosetti.

Kontanttvång för banker i Sverige kan bryta mot EU-rätten

Enligt förslag i Riksbanksutredningens delbetänkande som kom i juni ska ett antal banker garantera tillgången på kontanter i Sverige. Bankföreningen är mycket kritisk till förslaget.

■ – Att införa lagkrav på att ett fåtal banker ska ta ansvar för kontanttillgången i landet är rättsligt mycket tveksamt. Det bryter sannolikt mot EU:s statsstöds- och konkurrensregler, eftersom inte samma krav ställs på övriga banker och andra aktörer i kontanthanteringskedjan, såsom handeln och värdetransportbolagen. För de banker som omfattas av lagkravet innebär det ökade kostnader på cirka 300 miljoner kronor, säger Hans Lindberg.

– Det är också anmärkningsvärt att Riksbankens ansvar inte berörs i delbetänkandet. Riksbanken är enligt Riksbankslagen ansvarig för kontantförsörjningen i samhället.

Samarbete kring tredjeparts åtkomst till betalkonton

Den 23 maj bjöd Bankföreningen in till seminarium om hur tredjepartsleverantörers åtkomst till betalkonton hos kontohållande banker och andra betaltjänstleverantörer via API-lösningar bäst ska fungera. Parter som representerar olika intressen på marknaden var inbjudna för att försöka hitta en gemensam väg framåt.

■ Tredjepartsleverantörers åtkomst till betalkonton hos kontohållande betaltjänstleverantörer är den viktigaste delen i det nya betaltjänstdirektivet, PSD 2. Utmaningen är att hitta både säkra och välfungerande lösningar. I september 2019 träder den standard ikraft som reglerar åtkomsten, och då ska aktörerna ha löst det praktiska.

– För att hitta de bästa lösningarna för alla parter tror vi att vi måste samarbeta; därför tog vi initiativ till det här seminariet. Andan på seminariet var konstruktiv och många tankar och idéer om vad som kommer att krävas presenterades.

Henrik Bergman, biträdande avdelningschef för finansiell infrastruktur på Bankföreningen

Bankföreningen planerar att följa upp detta med att bjuda in till fortsatt dialog i någon form mellan de parter som ska utveckla praktiskt fungerande lösningar, säger Henrik Bergman, biträdande avdelningschef för finansiell infrastruktur på Bankföreningen.

Bland talarna på seminariet fanns representanter för Finansinspektionen, API Evaluation Group (EU-kommissionens expertgrupp), NextGen PSD2 (internationell sammanslutning av intressenter som arbetar med standardisering) och Preta (levererar samarbetslösningar på europeisk nivå).

I den efterföljande panelen diskuterade representanter från såväl banker som tredjepartsleverantörer möjligheter och utmaningar för att kunna leverera kundvänliga tjänster baserade på de nya reglerna.

Från vänster: Kirstine Nilsson, Swedbank, Pia Söderlind, Handelsbanken, Fredrik Hedberg, Tink och Sofia Ericsson Holm, Nordea

FAKTA

En tredjepartsleverantörs affärsidé kan vara att hjälpa en kund att ställa upp uppgifter om sin ekonomi på ett enkelt sätt, eller att vara länken mellan ett företag som vill ta betalt och kunden som vill betala.

Enligt PSD 2 ska tredjepartsleverantören få åtkomst till kundens betalkonto hos kontoförande bank eller annan betaltjänstleverantör.

Åtkomsten kan ske via ett öppet gränssnitt, ett så kallat open API, Application Programming Interface.

Bankerna föreslår ändringar i penningtvättslagen

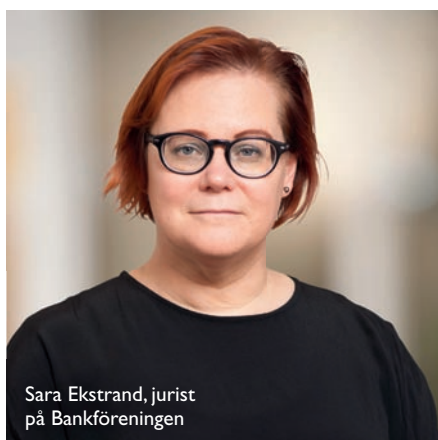
I samband med att det nya svenska penningtvättsregelverket ska uppdateras, passar Bankföreningen och dess medlemsbanker på att uppmärksamma lagstiftaren på problem med den nuvarande lagstiftningen och föreslå ändringar.

DEN NYA PENNINGTVÄTTSLAGEN

Den nya penningtvättslagen som genomför EU:s fjärde penningtvättsdirektiv i Sverige, trädde i kraft 2017. EU-direktivet har dock redan ändrats, vilket gör att även de svenska reglerna måste skrivas om. De svenska lagändringarna väntas träda ikraft tidigast årsskiftet 2019/2020.

Verklig huvudman är alltid en fysisk person, den som ytterst kontrollerar ett företag, en förening etc

Sanktionslistor finns det många av i världen. Exempel på utfärdare: FN, EU, amerikanska finansdepartementets Office of Foreign Assets Control (OFAC), samt många andra länders regeringar

Sara Ekstrand, jurist
på Bankföreningen

säga vem som är den verkliga huvudmannen. Ett undantag är om kunden är ett börsnoterat aktiebolag, vilket motiveras med den transparens som råder kring sådana bolag.

Något som Bankföreningen ifrågasätter är att även för kunder som egentligen inte kan sägas ha en verklig huvudman, som till exempel statligt kontrollerade bolag och myndigheter, måste banken utreda vem som är den verkliga huvudmannen. Börsnoterade bolags helägda dotterbolag omfattas också av kraven.

– Det medför extra administrativt arbete, men bidrar inte till bättre transparens eller bättre hantering av riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism, konstaterar Sara Ekstrand, jurist på Bankföreningen.

Samtidigt som den nya penningtvättslagen trädde ikraft förra året infördes också lagen om registrering av verkliga huvudmän. Den innebär att juridiska personer ska anmäla sina verkliga huvudmän till Bolagsverkets nyinrättade register.

Vissa typer av juridiska personer är dock undantagna, till exempel just statligt kontrollerade bolag och myndigheter. Skälen som anges i förarbetena är att "det framstår som främmande utifrån direktivets syfte och definitionen av vad en verklig huvudman är att staten, kommuner och landsting ska anses ha en verklig huvudman, det vill säga en person som kan anses utöva den yttersta kontrollen. Detsamma gäller kommunalförbund och samverkansorgan som består av landsting och kommuner".

Arbetet med vägledning inom kundkännedom i slutskedet

Inom Svenska institutet mot penningtvätt, Simpt, pågår för närvarande ett arbete med att ta fram vägledning inom kundkännedom. Arbetet är i slutskedet. När utkastet till vägledning är klara kommer de att publiceras för synpunkter.

Hanna Wetter,
projektledare på Simpt

vägledningen kommer att ske löpande inom avgränsade områden. Vägledningen kommer därmed att växa fram gradvis.

Vägledningen tas fram av företrädare för de företag som är medlemmar i de organisationer som ingår i Simpt. En viktig del i arbetet med vägledningen är möjligheten även för andra än deltagarna i Simpt att lämna synpunkter på utkastet till vägledning. Det sker genom en öppen konsultation. Den vägledning som publiceras för synpunkter är bara ett utkast och inte antagen av Simpts styrgrupp. Innehållets förenlighet med gällande rätt har dock bedömts av Simpts redaktionsråd.

– Synpunkterna som vi får in under den öppna konsultationen kan leda till justeringar, först därefter antas vägledningen officiellt av Simpt, säger Hanna Wetter, projektledare på Simpt.

Vägledningen kommer att finnas på www.simpt.se

SIMPT
Svenska institutet mot penningtvätt
Swedish Anti-Money Laundering Institute

Bankerna har nu föreslagit att de inte ska vara tvungna att utreda verkliga huvudmän för kunder som inte själva behöver anmäla verklig huvudman till Bolagsverkets register.

Det andra förslaget som Bankföreningen har lämnat till Finansdepartementet går ut på att ge bankerna laglig möjlighet att göra kontroller mot sanktionslistor i den utsträckning det är nödvändigt för den verksamhet man bedriver. I dag finns det lagstöd för att göra kontroller mot EU:s sanktionslistor. Genom ett undantag som Datainspektionen har beviljat Bankföreningens medlemmar, kan de också göra kontroller mot amerikanska OFAC:s SDN-lista (Special Designated Nationals and Blocked Persons List).

– En del banker har dock behov av att kunna göra kontroller mot fler listor än så. Det gäller särskilt banker som i sin internationella verksamhet har kontakt med utländska banker, så kallade korrespondentrelationer. Utländska motparter kan ställa krav på att den svenska banken ska göra kontroller även mot andra sanktionslistor, något som inte går i dag, säger Sara Ekstrand.

Förslagen har tagits fram av Bankföreningens penningtvättspreventionsgrupp och förhoppningen är att lagstiftaren ska hålla med om att ändringarna behövs och att de ska genomföras samtidigt som ändringarna i det fjärde penningtvättsdirektivet.

■ I fokus för vägledningen i denna omgång står bland annat frågor om verklig huvudman. Även några frågor som rör personer i politiskt utsatt ställning, PEP, och frågor om att avsluta en affärsförbindelse hanteras. Därutöver är avsikten att publicera mer verksamhetsspecifik vägledning. Det rör bland annat korrespondentförbindelser samt vissa finansbolags-, fondbolags- och försäkringsföretags-specifika frågor. Arbetet pågår därutöver med att ta fram vägledning i vissa frågor som särskilt rör Svenska Fondhandlareföreningens medlemmar.

I november förra året lanserade Simpt sin första vägledning inom allmän riskbedömning. Arbetet har nu också påbörjats med att ta fram vägledning på andra områden som regleras i penningtvättsregelverket, bland annat gällande frågor om övervakning och rapportering (4 kap. penningtvättslagen) samt intern kontroll och anmälningar om misstänkta överträdelser (6 kap. penningtvättslagen).

Simpt bildades 2016 av branschorganisationer inom den finansiella sektorn. I samarbetet deltar Finansbolagens Förening, Fondbolagens förening, Sparbankernas Riksförbund, Svensk Försäkring, Svenska Bankföreningen, Svenska Fondhandlareföreningen och Svenska försäkringsförmedlares förening.

Syftet med Simpt är att ta fram vägledning för de finansiella företagens tolkning och tillämpning av reglerna om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Målet är att etablera god sed på området och en vägledning som finansbranschen beaktar och kan förlita sig på. Såväl publiceringen av utkast som publiceringen av den av Simpt antagna

Inga belägg för bristande konkurrens på svensk bankmarknad

Hur det är ställt med konkurrensen på den svenska bankmarknaden är något som ibland kommit upp i debatten under senare år. För att ta reda på hur det faktiskt förhåller sig har Bankföreningen låtit det fristående analysföretaget Copenhagen Economics undersöka saken. Resultatet visar på internationellt sett effektiva banker med låga kostnader och låga priser.

■ – Vi har tittat närmare på sådana saker som är intressanta i en marknad med konkurrens: utlåningsmarginal, företagets driftskostnader och om priserna till kund påverkas av kostnadsförändringar. Sammantaget ser vi inga indikationer på bristande konkurrens i den svenska banksektorn, säger Sigurd Næss-Schmidt, partner på Copenhagen Economics och projektledare för undersökningen.

Svenska banker har bland de lägsta driftskostnaderna i Europa, vilket enligt Copenhagen Economics tyder på tillräckligt konkurrenstryck för att konkurrera ut ineffektiva banker. Ur konkurrenssynpunkt är det särskilt intressant att se om ändringarna i omkostnader förs vidare till kunderna.

– Det visar sig att de svenska banker som har haft störst kostnadsnedgång också har gjort de största prissänkningarna för konsumenterna. Det är ett tecken på att om man börjar bli duktigare än konkurrenterna, så använder de svenska bankerna det till att reducera priserna och få en ökad marknadsandel. Och det är

sådant man gärna vill se i en marknad som är konkurrensorienterad.

Det finns också en priskänslighet bland konsumenterna, vilket märks i att de banker som sänkt sina priser ett år också ökar sin marknadsandel. Exempelvis skiftar bankernas marknadsandelar för nyutlåningen till bostäder kraftigt från år till år.

– Det tyder på att bankerna och andra finansiella institut i Sverige försöker knipa marknadsandelar av varandra. I en marknad med bristande konkurrens är marknadsandelarna konstanta; man har kanske en implicit överenskommelse mellan aktörerna att inte 'störa' varandra genom att ta varandras kunder. Så ser det inte ut i på den svenska bankmarknaden; där går marknadsandelarna upp och ner mellan åren.

För den svenska kreditmarknaden generellt, alltså alla typer av krediter, har de stora bankerna tappat marknadsandelar under senare år till fördel för de mindre.

Sigurd Næss-Schmidt, partner på Copenhagen Economics

Ser man till utlåningsmarginalen, alltså skillnaden på den kostnad bankerna har för att finansiera ett lån, och det pris de tar ut av hushållen, noterar Copenhagen Economics att även den ligger bland de lägsta i Europa.

Ett särskilt avsnitt av rapporten ägnas åt förändringen av bolånemarginalen, något som ofta tas upp i den svenska debatten.

Fram till finanskrisen år 2008 minskade bankernas kostnad för bolån till följd av nya regler med lägre kapitalkrav (Basel 2). Efter krisen infördes höjda kapitalkrav (Basel 3), vilket återigen ökade kostnaden för bankerna att låna ut till bostäder.

Bild: Robert Hillmerson

Konkurrensverket: Regleringar hämmar konkurrensen

Konkurrensverket har under våren publicerat två rapporter om konkurrensen på bankmarknaden, den ena om kundrörlighet, den andra om konkurrensen på bolånemarknaden. Konkurrensverket lägger ansvaret för den relativt låga flyttbenägenheten hos kunderna och påtalar risken för att regleringarna påverkar konkurrensen negativt.

■ En femtedel av alla tillfrågade har flyttat hela eller delar av sina bankaffärer de senaste tre åren, vilket stöder bilden av en bransch med förhållandevis låga flytt hinder, enligt Konkurrensverket. Att inte fler kunder byter bank beror till största delen på bristande engagemang hos kunderna, hävdar myndigheten, som samtidigt noterar att antalet kunder som klagar på sin bank är få.

I rapporten om konkurrensen på bolånemarknaden konstateras att marknadsandelarna omfördelats från de största bankerna till de mindre under 2000-talet och att informationen om boräntorna har förbättrats, men att bruttomarginalen på bolån trots det har ökat senaste åren.

Senaste års regleringar bedöms i rapporten möjligen ha negativ effekt på konkurrensen. Ett exempel är amorteringskravet på nya bolån. Kravet skulle kunna leda till inlåsnings effekter, eftersom det gör kunderna mindre benägna att byta såväl bostad som bank.

– Det vi ser är att bolånemarginalerna först går ner, och sedan när reglerna ändras går de upp igen. Men bankernas bruttointjäning per lån är i stort sett oförändrad över perioden. Så man kan inte använda de senaste årens ökade bolånemarginal som indikation på avsaknad av konkurrens. Det är helt enkelt förändringarna i bankernas kostnader som slår igenom.

Copenhagen Economics har valt att beräkna bolånemarginalen med faktiska siffror från bankernas årsredovisningar, på samma sätt som Konkurrensverket gör. Finansinspektionen utgår i sina beräkningar av bolånemarginalen från

en annan mer schablonartad metod, vilket gör att resultaten skiljer sig åt. Finansinspektionen har också bytt metod under perioden, vilket har gett större svängningar över tid, så att det ser ut som om marginalen först sjönk mer före krisen och sedan steg mer efteråt än den faktiskt har gjort.

I sin genomgång av olika mått på konkurrens har Copenhagen Economics också tittat på marknadskoncentrationen på bankmarknaden, det vill säga om den domineras av ett fåtal stora aktörer eller inte. Där ligger Sverige i nivå med jämförbara länder, enligt analysföretaget, som samtidigt konstaterar att

det inte ett är entydigt mått. Otillräcklig konkurrens kan visa sig som både stor och liten koncentration. Ett exempel på det senare är om svagt konkurrens tryck gör det möjligt för ineffektiva företag att hålla sig kvar på marknaden.

– Vi konstaterar också att det finns stordriftsfördelar på bank och att det skulle vara en dålig affär för kunderna om det till exempel fanns 30 banker i de översta 80 procenten av marknaden. Det krävs en viss storlek för att vara effektiv. Det är viktigt att förstå. Sverige hade två bilfabriker, inte femton.

Copenhagen Economics har dessutom gått igenom ett antal faktorer som påverkar konkurrensen, till exempel hur lätt det är för kunderna att byta leverantör av banktjänster.

– Sverige karaktäriseras av mycket låga flyttkostnader jämfört med andra länder. I många länder tas en avgift ut i samband med bankbyten, både för att avsluta och börja en bankrelation, och så är det normalt inte i Sverige. Sedan har digitaliseringen gjort det lättare för kunderna att se om det finns billigare erbjudanden någon annanstans. Digitaliseringen har dessutom lett till helt nya typer av spelare, som i varje fall på några marknadssegment har vuxit ganska bra.

Slutligen, hur lätt är det egentligen att mäta konkurrens?

– Man kan inte bevisa vare sig god eller bristande konkurrens, men man kan se indikationer på det ena eller det andra. Bristande konkurrens skulle visa sig i 'lata' företag; det finns inget som pressar dem att bli effektiva eller hålla sig uppdaterade. Och där ser vi att när vi jämför svenska banker med andra länder så är de effektiva; de är mycket digitaliserade och har förhållandevis låga kostnader per lån. Det är indikatorer på att det måste finnas faktorer i det svenska samhället som gör att bankerna är tvungna att vara kostnadseffektiva och innovativa; det går inte att vara lat och inte hänga med, säger Sigurd Næss-Schmidt.

Rapporten ligger på Bankföreningens hemsida.

Copenhagen Economics är ett fristående analysföretag, ägt av anställda. Företaget har gjort analyser åt EU, danska Erhvervsministeriet, italienska finansdepartementet, svenska Trafikverket samt olika organisationer och företag.

SEMINARIUM OM KONKURRENS

Copenhagen Economics presenterar sin rapport på seminariet Konkurrensen på bankmarknaden – i ett svenskt och internationellt perspektiv den 19 juni på Berns i Stockholm. Bland övriga talare finns Hans Lindberg, Bankföreningens vd, och Rikard Jermsten, Konkurrensverkets generaldirektör.

Röster om konkurrensen på svenska bankmarknaden

”Flera nya medlemmar i Bankföreningen per år”

Hans Lindberg, vd på Bankföreningen, på vars initiativ Copenhagen Economics har undersökt hur det förhåller sig med konkurrensen på den svenska bankmarknaden.

Varför har Bankföreningen beställt den här undersökningen?

– Konkurrensen på den svenska bankmarknaden omtalas i debatten ofta på ett ganska svepande sätt. Vi ville ta fram fakta för att se hur det verkligen förhåller sig. Därför bad vi Copenhagen Economics göra en analys av den svenska bankmarknaden.

Vad visar Copenhagen Economics analys?

– Motsatt den gängse bilden hittar de inga belägg för att det är dålig konkurrens på den svenska bankmarknaden. Tvärtom verkar konkurrensen i Sverige vara bättre än i många andra europeiska länder. De svenska bankerna är kostnadseffektiva vilket också bankkunderna får del av.

– Copenhagen Economics visar att den uppgång som vi har sett i bolånemarginalerna sedan finanskrisen nästan uteslutande beror på ökade kapitaltäckningskrav och andra pålagor på bankernas verksamhet. Kapitaltäckningsreglerna som kom efter krisen innebär att bankerna måste avsätta fyra gånger så mycket eget kapital för bolån. Det kostar naturligtvis.

– Det sker dessutom ett inflöde av nya konkurrenter på marknaden, beroende på att den nya teknologin gör det enklare och billigare att etablera sig. Vi får två, tre nya medlemmar per år i Bankföreningen.

Om det är något som hämmar konkurrensen på bankmarknaden, så kommer det från myndighets- och politikerhåll, i form av en alltmer omfattande reglering, anser Hans Lindberg.

– Regleringarna höjer etableringskostnaderna, vilket kan göra det svårt för mindre aktörer.

”Hade varit väldigt svårt att starta Avanza idag”

Rikard Josefson, vd på Avanza, nätmäklaren som för några år sedan gick in på bolånemarknaden, och i år har börjat samarbeta med bolånefonden Stabelo.

Hur är konkurrensen på den svenska bankmarknaden?

– Det är jättebra konkurrens i Sverige. Jag har varit med och krigat om kunderna i 30 år. Och konkurrensen ökar i och med digitaliseringen, eftersom de stora bankernas kontorsnät inte lika mycket är en komparativ fördel längre.

– Det som kanske brister lite fortfarande är att väldigt många konsumenter inte vet om hur stor konkurrensen är och utnyttjar det till sin fördel. De tror att det är likadant på alla banker. Liksom med all verksamhet krävs att kunden sätter sig in i frågan, tycker den är viktig och konkurrensutsätter sin leverantör. Men det börjar röra på sig mer och mer. Man märker också att den nya generationens bankkunder, de mellan 20 och 30, röstar mycket mer med fötterna.

– Något som är konkurrenshämmande i befintlig marknad är att regelverken gör det väldigt tungt för små aktörer att ta sig in i branschen. Regelverken bygger barriärer. Eftersom vi redan har ett företag med omfattande verksamhet har vi haft möjlighet att investera i nya erbjudanden och gå in på bolånemarknaden, men det hade varit väldigt svårt att starta Avanza idag. Vi får se vart PSD 2 och open banking tar vägen.

Foto: Andreas Eklund

”I slutändan krävs att konsumenterna är aktiva”

Rikard Jermsten, generaldirektör på Konkurrensverket, som på kort tid har gjort två egna rapporter om konkurrensen på svensk bankmarknad.

Vilken bild har ni fått?

– Bankmarknaden är inte längre riktigt lika trög-rörlig som den varit under årtionden. Fortfarande är bankmarknaden en oligopolmarknad, men samtidigt är vinstmöjligheterna för nya aktörer så lockande att de utmanar de traditionella aktörerna. Konsumenterna är med på tåget. Fler och fler byter bank, eller blir kund i en bank till. Aktörerna utsätts för konkurrens, vilket förhoppningsvis leder till bättre tjänster till lägre kostnader för konsumenterna.

I rapporten skriver ni om kundernas bristande engagemang. Vad anser du om konsumentens ansvar?

– Får jag bättre villkor till lägre kostnad och motsvarande garantier hos en annan bank så bör jag använda mig av den möjligheten. I slutändan krävs att konsumenterna är aktiva för att de ska få del av fördelarna som välfungerande konkurrens leder till.

Hur hjälper eller stjälper regleringen konkurrensen?

– Generellt gäller att en omfattande reglering kan vara hämmande för konkurrensen. Samtidigt är reglering ofta nödvändig för att skapa stabilitet och konsumentskydd. Konkurrensneutralitet är viktigt, men jag är inte främmande för att lagstiftaren genom reglering skapar potentiellt nya marknader som öppnar för nya aktörer. Det är viktigt för konkurrensen att nya aktörer får tillgång till infrastrukturer som finns på bank- och finansmarknader.

Hur ser ni på nya aktörer på bolånemarknaden?

– I vårt uppdrag som konkurrensfrämjande myndighet ingår att se till att nya aktörer ges förutsättningar att etablera sig. Eftersom vinstmarginalerna hos de stora befintliga aktörerna har varit höga i många år är det högst begripligt att nya aktörer söker sig hit. Om kunderna ser att de erbjuder bra tjänster till fördelaktiga priser kommer de att välja de nya aktörerna.

Finns det några risker med de nya bolåneaktörerna för konsumenterna?

– Givetvis bör kunderna värdera vilken stabilitet en ny aktör kan erbjuda, om de omfattas av insättningsgarantin vid sparande till exempel. Självklart ska alla aktörer, nya som gamla, kritiskt granskas av såväl konsumenter som tillsynsmyndigheter.

Nytt direktiv för säkerställda obligationer

I mars i år lämnade EU-kommissionen ett förslag till direktiv för säkerställda obligationer. Eftersom säkerställda obligationer är en viktig finansieringsform för svenska banker, och också är den mest betydande tillgången som handlas på den svenska kapitalmarknaden, har direktivet stor betydelse för Sverige.

■ Säkerställda obligationer är en finansieringsform som förekommer i de flesta länder i Europa. Värdet av utestående obligationer i Europa uppgår till 2 100 miljarder euro. Den svenska marknaden är den femte största i Europa och utgör cirka 12 procent av den europeiska marknaden.

Orsakerna till varför kommissionen vill reglera säkerställda obligationer på EU-nivå är flera. Den främsta är att det enligt kommissionen saknas en klar definition av vad säkerställda obligationer är. Idag nämns säkerställda obligationer på flera olika håll i EU-rätten, bland annat i regelverk om kapitaltäckning och värdepapper.

Det har även sagts att en gemensam reglering skulle göra det lättare för investerare både inom och utom EU att investera i säkerställda obligationer över gränserna. Kommissionen har dessutom argumenterat för att en gemensam reglering skulle stärka marknaderna för säkerställda obligationer i de länder där de är svaga.

Senast har kommissionen lyft fram att den vill skärpa regleringen av säkerställda obligationer för att investerare ska få en säkrare produkt att investera i.

Bankföreningen har, genom systerorganisationen ASCB (Association of Covered Bond issuers), ifrågasatt att direktivet behövs.

– Skälen för direktivet är tunna och inte förankrade i vad marknadens olika aktörer tycker. Bankföreningen håller visserligen med om att det behövs en tydligare definition av vad EU-rätten avser med en säkerställd obligation, jämfört med den definition som finns på olika håll idag. Olika aspekter av obligationerna lyfts fram i olika regelverk. Men ett nytt direktiv skulle inte kunna ersätta detta, så det skulle inte bli någon förenkling, även om det kanske varit ett av syftena

med direktivet, säger Jonny Sylvén, kanslichef för ASCB, Association of Swedish Covered Bond issuers.

Det är inte från investerarrådet som önskemålet om ett EU-gemensamt regelverk har kommit. De som vill investera i säkerställda obligationer måste fortfarande skaffa sig omfattande insikter i nationella regelverk. Obligationens risk och därmed värde påverkas av hur långivning sker i respektive land, hur fastigheter kan in-tecknas och utmätas, om det finns offentliga register för in-teckningar i fastigheter samt av utformningen av en rad andra regelverk.

– Ett av skälen till att vissa europeiska länder har svaga marknader för säkerställda obligationer är att deras regelverk och praxis kring bolån är svagare än i Sverige. Det

Jonny Sylvén,
kanslichef för ASCB,
Association of Swedish
Covered Bond issuers

kan inte ett EU-direktiv om säkerställda obligationer råda bot på.

För svensk del skulle direktivet medföra att flera saker som inte är reglerade idag i Sverige blir det, exempelvis krav på en likviditetsreserv, möjlighet att ha specifika amorteringsstrukturer på obligationerna och metoder för överföring av lån mellan långivare och emittent. I förlängningen kan den svenska marknaden tvingas bli mer lik den europeiska.

– Mycket i förslaget är anpassat till de marknader som finns i kontinentala Europa. Direktivet är till exempel inte utformat för att ta hänsyn till den väl fungerande andrahandsmarknad som finns i Sverige. De flesta svenska intressenter – Bankföreningen, investerare, mellanhänder och myndigheter – anser att det är viktigt att behålla den goda funktionalitet som finns i den svenska marknaden för säkerställda obligationer idag. Direktivet anses inte förbättra vår marknad, snarare tvärtom.

EU:s plan är att direktivförslaget ska vara klart till årsskiftet. Finansdepartementets förhandlare i Bryssel arbetar för att direktivet ska göra det möjligt att behålla så mycket som möjligt av den svenska marknadens funktionssätt.

SÄKERSTÄLLDA OBLIGATIONER

Vem köper? Institutionella investerare, det vill säga försäkringsbolag, fonder och banker

Vem ger ut? Banker och hypoteksbolag

Största emittentländerna i världen: Danmark, Tyskland, Frankrike, Spanien, Sverige (i storleksordning).

Källa: ECBC fact book för 2017

Dataskyddsförordningen nu i kraft

EU:s dataskyddsförordning GDPR trädde ikraft den 25 maj 2018. I Sverige ersatte den Personuppgiftslagen som i mångt och mycket hade samma regler. Det som skiljer innebär dock betydande förändringar för både företag som lagrar data och privatpersoner vars data lagras.

■ Det ställs bland annat krav på företag att informera sina kunder betydligt mer än tidigare om hur deras personuppgifter används. Möjligheten öppnas för privatpersoner att få sina personuppgifter överförda till ett annat företag (rätten till dataportabilitet), vilket är en nyhet. Kraven blir också högre för företag att anmäla incidenter till Datainspektionen. Företag kommer dessutom att drabbas av högre sanktioner om de bryter mot förordningen.

I likhet med många andra, såväl företag som föreningar, har Bankföreningen och dess medlemmar bedrivit ett intensivt förberedelsearbete under senaste året med anpassningar för att kunna uppfylla förordningens krav.

Bankföreningen började arbeta med detta redan när förordningen togs fram på EU-nivå genom att föra fram banksynpunkter. Sedan den trädde ikraft har Bankföreningen tillsammans med medlemmarna tagit fram informationstexter som kan användas som grund för bankernas egen information till sina

kunder. Hur dataförordningens innehåll ska tolkas har också diskuterats.

– Det har funnits en del utmaningar när det gäller att tolka förordningens regler. Särskilt gäller det hur reglerna ska appliceras på bankverksamhet som dessutom styrs av ett flertal andra lagstiftningar, gällande till exempel betaltjänster, motverkande av penningtvätt samt kapitaltäckning och bank sekretess, säger Agneta Brandimarti, jurist på Bankföreningen.

För att förtydliga förordningens innebörd har EU:s så kallade artikel 29-grupp, bestående av representanter från de nationella dataskyddsmyndigheterna, tagit fram vägledningar på olika områden.

Även om förordningen nu trätt ikraft, fortsätter Bankföreningens arbete med dataskyddsfrågor i höst tillsammans med medlemmarna.

– Vi kommer att följa området allteftersom erfarenheterna ökar om hur förordningen ska tolkas, säger Agneta Brandimarti.

Bankhistoriken vittnar om händelser på svensk bankmarknad

Öppen för envar att titta i finns på Bankföreningens hemsida en unik databas med information om vilka banker som finns och har funnits genom åren i Sverige. Där finns information om banker som i vissa fall går tillbaka till 1800-talet.

■ Man kan söka i Bankhistoriken på två ledder: banknamn respektive årtal. Informationen om bankerna gäller främst händelser som när verksamheten startar och upphör, förvärv, fusioner samt namnbyten. Från en specifik banks historik finns länkar till tidigare införlivade banker. På så sätt kan man söka sig vidare i bankens historik som i många fall kan vara ganska komplex. Många av dagens större banker är ett resultat av ett flertal fusioner, förvärv och namnbyten.

Databasen har byggts upp genom att händelser kring bankerna på den svenska marknaden löpande har lagts in manuellt. Informationen kommer främst från Finansinspektionens lista

över institut med tillstånd, information i tidningar och bankers egen information. Äldre data, från 1970-talet och bakåt, bygger främst på information från nu existerande banker om hur de har bildats och vilka banker de har förvärvat eller fusionerat med.

– Bankhistoriken bör täcka in de flesta händelser åtminstone de senaste 40 åren då det har varit förhållandevis lätt att hitta information. Ju längre tillbaka vi går, desto mer sannolikt är det att det finns luckor i historiken. Det gäller främst

1986: 12 utländska banker startar verksamhet i Sverige (det året blev det tillåtet för utländska banker att starta dotterbolag i Sverige). Nordbanken bildas genom en fusion mellan Sundsvallsbanken och Uplandsbanken.

banker som funnits längre tillbaks i tiden som inte har gått upp i någon av de banker som finns idag, säger Christian Nilsson, ansvarig för statistik och datainsamling på Bankföreningen.

Övervägande delen av antalet registrerade händelser i Bankhistoriken är från mitten av 80-talet och fram till idag. Från år 1900 och fram till 1985 finns det ungefär 50 händelser registrerade. Under 1800-talet finns 15 händelser registrerade.

– Tyngdpunkten på de senare årtiondena i historiken beror inte bara på svårigheter att hitta äldre data. Utvecklingen på bankmarknaden har också

1998: Hög aktivitet bland utländska bankfilialer och det både tillkommer och försvinner filialer. FöreningsSparbanken köper estniska banken Hansapank. MeritaNordbanken bildas genom fusion av finländska Merita Bank och Nordbanken. Wasa Banken och Länsförsäkringar Bank slås samman till Länsförsäkringar Wasa Bank.

De tidigare bankerna Mälarebanken, Norrköpings Folkbank, Vänersborgsbanken och Gotlandsbanken förvärvas av Svenska Handelsbanken mellan 1926 och 1956.

Uplandsbanken bildas 1865. Sundsvalls Handelsbank, Gefleborgs Folkbank och Hudiksvalls Kreditbank fusioneras in i Uplandsbanken mellan 1917 och 1920. Uplandsbanken fusionerar i sin tur med Sundsvallsbanken 1986 och bildar dåvarande Nordbanken, som år 1990 köps av statliga PK-banken.

accelererat. 80-talets avreglering trigade igång en massarörelse på bankmarknaden. Sedan kom bankkrisen på 90-talet som ledde till omstruktureringar. På 2000-talet har globaliseringen och teknikutvecklingen gjort att fler aktörer sökt sig till svenska bankmarknaden. Detta avspeglas i databasen, säger Christian Nilsson.

Bankhistoriken är ensam i sitt slag i Sverige. Uppgifter om hur det ser ut idag kan man hitta på till exempel Finansinspektionens hemsida, men

den unika historiken för varje bank och med länkar till införlivade bankers historik finns inte samlad på något liknande sätt någon annanstans.

– Det är inte ovanligt att vi blir kontaktade av personer som letar efter banker som inte längre finns kvar, till exempel för att söka reda på tillgångar från en ärvd gammal bankbok. Bankhistoriken kan då ge ett snabbt svar på när banken var verksam och, vilket är vanligast, vilken bank som tog över verksamheten när banken upphörde, berättar Christian Nilsson.

Christian Nilsson, ansvarig för statistik och datainsamling på Bankföreningen

Den som har upplysningar om något som saknas i Bankhistoriken får gärna höra av sig till Bankföreningen.

Sparbanker är generellt inte med i Bankhistoriken.

109 miljarder kronor i de svenska krisfonderna

Förra året betalade banker och andra finansiella institut 8,4 miljarder kronor i avgifter till insättningsgarantifonden och resolutionsreserven. Vid utgången av 2017 uppgick de fonderade medlen i dessa fonder och i stabilitetsfonden till sammanlagt 109 miljarder kronor. Allt startade med att insättningsgarantin skapades 1996 och att det infördes årliga avgifter för att finansiera uppbyggnaden av insättningsgarantifonden.

■ De fonder som har byggts upp i Sverige runt olika åtgärder för att bevara finansiell stabilitet består idag av insättningsgarantifonden, stabilitetsfonden och resolutionsreserven. De fonderade medlen uppgick i slutet av 2017 till 40,1 miljarder kronor i insättningsgarantifonden, 40,2 miljarder kronor i stabilitetsfonden och 22,8 miljarder kronor i resolutionsreserven. Totalt uppgick fonderna till 109 miljarder kronor vilket motsvarar 6,5 procent av de garanterade insättningarna.

Insättningsgarantifonden

Insättningsgarantifonden skapades 1996 efter att den svenska insättningsgarantin infördes samma år. Den dåvarande Bankstödsnämnden ombildades till Insättningsgarantinämnden och fick till uppgift att administrera den statliga garantin för insättningar i banker och vissa värdepappersbolag. 2008 togs ansvaret för insättningsgarantin och insättningsgarantifonden över av Riksgäldskontoret.

De första fem åren fram till år 2000 var avgiften till insättningsgarantin högre och uppgick årligen till ungefär

0,5 procent av den garanterade inlåningen i banker. På så sätt ökade de fonderade medlen i insättningsgarantifonden snabbt från 1 miljard kronor år 1996 till 10 miljarder kronor år 2000. År 2001 sänktes avgiften till insättningsgarantin och har sedan dess motsvarat 0,1 procent av de garanterade insättningarna vid utgången av föregående år.

Vid utgången av 2017 uppgick tillgångarna i insättningsgarantifonden till 40,1 miljarder kronor. De garanterade insättningarna var 1 689 miljarder kronor vid utgången av 2016 (senaste tillgängliga uppgift) och det innebär att insättningsgarantifonden uppgår därmed till 2,4 procent av de garanterade insättningarna, vilket ger god marginal till EU-kravet på minst 0,8 procent av de garanterade insättningarna.

Stabilitetsfonden

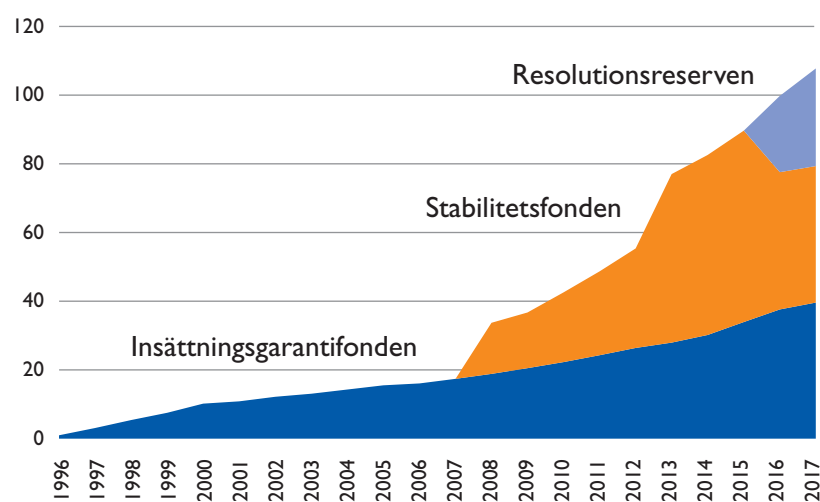
År 2008 fick Riksgälden, utöver insättningsgarantin och investerarskyddet, ansvar för det då införda statliga garantiprogrammet för banker och bostadsinstitut samt uppdrag att besluta om stödåtgärder till banker och kreditinstitut. För att finansiera eventuella framtida stödåtgärder skapades stabilitetsfonden vars målsättning var att inom 15 år uppgå till 2,5 procent av BNP. Uppbyggnaden av fonden finansierades av instituten genom årliga stabilitetsavgifter samt från de dåvarande avgifterna från institut som var anslutna till garanti-programmet. Första året tillförde staten även 15 miljarder kronor till stabilitetsfonden som ett särskilt anslag. Vid utgången av år 2017 var fondens tillgångar 40,2 miljarder kronor.

2016 gjordes lagstiftningen kring statligt stöd till banker om och möjligheten att ge förebyggande stöd till banker begränsades. Därför flyttades 19 miljarder kronor av stabilitetsfondens tillgångar till den nyinrättade resolutionsreserven och avgiftsuttaget från bankerna till stabilitetsfonden upphörde under 2017.

Resolutionsreserven

2016 fick Riksgälden ansvar att vara svensk resolutionsmyndighet enligt de nya regelverk för krishantering som ersätter stora delar

Figur 1: Tillgångar i fonder kopplade till finansiell stabilitet, miljarder kronor

Källa: Riksgäldskontoret och Bankföreningen

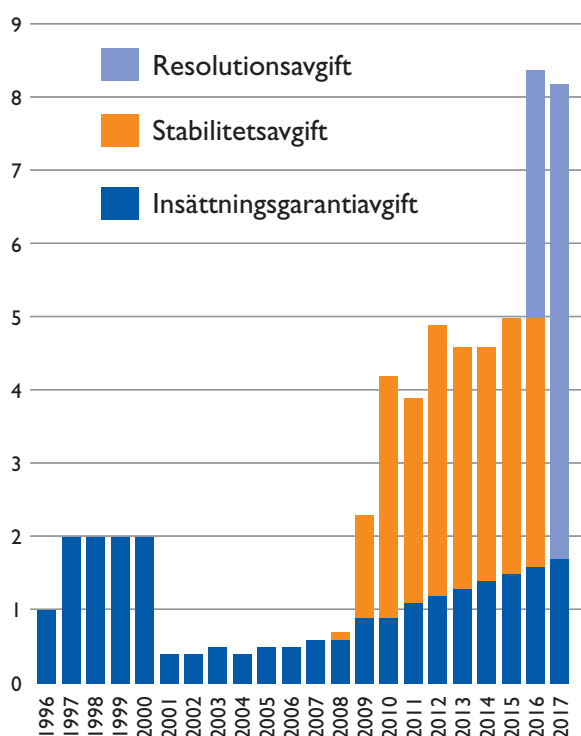
av den bankstödslagstiftning som infördes 2008. Genom resolutionsreglerna skapas ett särskilt förfarande för att hantera ett institut i kris utan att försätta det i konkurs. Resolution är tänkt att användas för institut som bedöms ha stor betydelse för den finansiella stabiliteten och därför inte bör försättas i konkurs. Vid ett resolutionsförfarande kan det behövas extern finansiering för att resolutionen ska lyckas och därför inrättades resolutionsreserven.

I stället för de tidigare avgifterna till stabilitetsfonden fick de avgiftsskyldiga bankerna och andra finansiella institut istället börja betala en resolutionsavgift för att bygga upp resolutionsreserven. Vid utgången av 2017 uppgick tillgångarna till 28,8 miljarder kronor.

Tillgångarna motsvarade 1,7 procent av de garanterade insättningarna i slutet av 2017. Avgifterna till resolutionsreserven ska enligt den nya svenska lagstiftningen från år 2017 betalas så länge som behållningen i resolutionsreserven understiger 3 procent av institutens sammanlagda garanterade insättningar. Resolutionsreserven ska uppgå till minst 1 procent av de garanterade insättningarna. Om reserven sjunker under 1 procent av de garanterade insättningarna tas extra avgifter ut för att återställa nivån.

Under 2017 betalade 181 institut 6,5 miljarder kronor i resolutionsavgift. De större instituten, 54 stycken, betalade 99,9 procent av resolutionsavgiften. Avgiften var 0,09 procent av avgiftsunderlaget. År 2018 höjs årsavgiften temporärt till 0,125, för att året därpå åter sänkas. Mindre institut betalar en avgift enligt schablon medan större institut betalar en riskjusterad avgift.

Figur 2: Inbetalda avgifter till fonderna för finansiell stabilitet, miljarder kronor

Källa: Riksgäldskontoret och Bankföreningen

Finansinspektionen ändrar metoden för riskviktsgolvet för bolån

När Nordea flyttar huvudkontoret till Finland vill Finansinspektionen ändra metoden för tillämpningen av riskviktsgolvet för bolån, i syfte att motverka att det svenska kravet snedvrider konkurrensen på marknaden. Bankföreningen ifrågasätter den höga nivån, 25 procent, på riskviktsgolvet.

■ Förändringen föreslås träda i kraft från och med den 31 december 2018. Ändringen görs huvudsakligen på grund av strukturförändringar på den svenska bankmarknaden. Finansinspektionen gör bedömningen att Nordeas flytt till Finland

Maria Olin, kapitaltäckningsexpert på Bankföreningen

innebär en förändring i marknadsstrukturen som kan leda till att de aktörer som verkar på den svenska bolånemarknaden kan komma att möta olika kapitalkrav för sina svenska bolåneexponeringar. Finansinspektionen har därför utvärderat hur en snedvridning av konkurrensen på marknaden kan motverkas och bedömer att dagens utformning av riskviktsgolvet behöver ändras.

Nivån på riskviktsgolvet kommer att vara 25 procent, vilket enligt Bankföreningen framstår som mycket långtgående i internationell jämförelse, särskilt med beaktande av att Sverige dessutom har såväl ett strikt amorteringskrav som ett bolånetak med liknande syfte som riskviktsgolvet. Finland och Belgien har nyligen infört riskviktsgolv för bolån. I Finland är golvet satt till 15 procent. I Belgien är det satt till ett femprocentigt påslag på de riskvikter som följer av de interna modellerna.

– Bankföreningen förstår det av Finansinspektionen angivna motivet till att förändra tillämpningen av riskviktsgolvet. Men vi motsätter oss att golvet sätts till 25 procent. Vi tycker att golvet bör vara högst tio procent, säger Maria Olin, kapitaltäckningsexpert på Bankföreningen.

Den föreslagna åtgärden kräver godkännande från EU. Finansinspektionen har därför i slutet av maj notifierat EU om sin avsikt. Om EU lämnar sitt godkännande kommer FI att fatta beslut om förändringen i början av hösten.

Svenska elever tävlade i privatekonomi i Bryssel

Den 8 maj genomfördes den europeiska finalen av Money Quiz, som lockat 41 000 elever i hela Europa att tävla i privatekonomi i sina hemländer under Money Week i mars.

■ Fanny Larsson och Celina Häreby var på plats i Bryssel som representanter för den svenska vinnarklassen från Kordeliaskolan utanför Ånge. Vann gjorde ett lag från Polen. Tvåa och trea blev Irland respektive Tyskland.

I våras var över tusen svenska högstadieelever från hela landet med i den svenska Money Quiz-tävlingen som arrangerades av Bankföreningen. Kunskaper behövdes om såväl privatekonomi och matematik som cybersäkerhet och samhälle.

– Intresset för Money Quiz har varit stort och vi har fått mycket positiv återkoppling från lärare. Det är jätteroligt och nu hoppas vi att ännu fler lärare anmäler klasser nästa år tävlingen genomförs, säger Anders Dölling, projektledare för Money Week på Bankföreningen.

Fanny Larsson och Celina Häreby från Kordelia friskola utanför Ånge representerade Sverige i den europeiska finalen av Money Quiz.

Myndigheter får ökade befogenheter för konsumentskydd

2020 börjar en ny EU-förordning gälla där nuvarande konsumentskyddsregler kompletteras. Bankföreningen är med i utredningen som ska komma fram till vilka lagändringar som kan behöva göras i Sverige.

■ Myndigheterna kommer att få göra testköp med dold identitet, begära ut kundinformation av exempelvis webbplattformar och banker, samt kräva att varningsmeddelanden visas för den som besöker vissa webbplatser.

En utredning har tillsatts som ska redovisa vilka lagändringar som kan behövas för att EU-förordningen ska kunna tillämpas i Sverige. Bankföreningen har en expert i utredningen som leds av Dag Mattsson, justitieråd i Högsta domstolen. Utredningen ska vara klar senast i februari 2019.

Svenska Bankföreningen
Box 7603, 103 94 Stockholm

08-453 44 00
info@swedishbankers.se
www.swedishbankers.se

Svenska **Bankföreningen**
Swedish Bankers' Association

**PRENUMERERA
PÅ BANKFOKUS
FRÅN SVENSKA
BANKFÖRENINGEN!**

Gå in på Publikationer på
www.swedishbankers.se eller
mejla till info@swedishbankers.se